

TEKST: KIRSTEN M. ANDERSEN, LEKTOR UCL OG FORMAND FOR GRUNDTVIGSK FORUM

Sproget slutter som en handske

19. udgave af højskolesangbogen

Den nye højskolesangbog er ikke ny. Men det interessante ved den er heller ikke en eventuel kamp mellem nyt og gammelt, men at den afspejler en fortsat og levende tradition for poetiske kommentarer til fællesskabet og til samtiden. Dette fastholdes ved at lade nye digtere komme til, lade noget gå ud og andet komme ind

HØJSKOLE-
SANGBOGEN

Titel / Højskolesangbogen 19. udgave
Forfatter / David Bowie, Hans Adolph Brorson, Kathrine Lilleor, Margrethe Vestager m.fl.
Sidetæl / 601 sange
Pris / 295 kr.
Forlag / Forlaget Højskolerne 2020

Den nye 19. udgave af højskolesangbogen er blå som kornblomster på en sommerdag. Ryggen viser Niels Skovgaards vignet af harpespilleren og verselinjen "Så syng da Danmark, lad hjertet tale." Sådan fortæller omslaget, at højskolesangbogens 19. udgave fornyr med sikker forbindelse til de forudgående udgaver og til de mange fællesskaber og sammenkomster, hvor sangbogen er en brugsbog. Bo-

gen indledes med mogensalmen: 'Den sigende dag' og slutter med 'I skovens dybe stille ro'. Det er der lykkeligvis intet nyt i. Sådan har det været siden 1894, men det skærper nysgerrigheden efter, hvad det nye er, og om det er muligt at få øje på nogle karakteristiske træk i de valg, som sangbogsudvalget har truffet.

Bogen til den daglige sang

Jeg har ikke læst sangbogen fra ende til anden, men været på strejftog og lystvandring siden den udkom i november.

Noget af det første, der springer i øjnene, er den verselinje af sangskriveren Jens Rosendal, der er trukket frem på siden for titelbladet: "Synger om hvad livet vil / hver dag vi er til stede." Sangbogens redaktion vil åbenbart gerne tilegne bogen selve det, at i livet er der noget på færde. Det passer godt med, at bogens lange liste af sange går fra morgen til aften. Sang er til sammenkomster og fest, men her er også en ambition om at være en bog til den daglige sang. Det er ikke virkelighed, men en herlig vision. Det andet, som ikke uden videre sprin-

ger i øjnene, men som man må orientere sig i, er de mange nye sange og de sange, der blev taget ud. Den nye bog er mere omfangsrig. Der er fundet plads til 29 flere sange.

Kultivering af det folkelige

I begyndelsen af januar havde den nye 19. udgave af højskolesangbogen allerede solgt godt 120.000 eksemplarer. Det er et pejlemærke på interessen, men der er selvfølgelig meget mere på færde. Sangenes blå bog er et skatkammer af sange, der indøver poetiske kommentarer til fællesskabet. Det er en formulering, jeg har fra forfatter og foredragsholder Erik Lindsø, og det har han ret i. De overraskende formuleringer udvider horisonten. Rimenes fleksibilitet og billedsprog forærer noget andet i sproget end hverdagens samtaler. I dette andet har gode sange en direkte betydning for at kultivere det folkelige. Det sker for eksempel lige frem med verselinjen: "Da har i rigdom vi drevet det vidt, når få har for meget og færre for lidt." Men det sker også, når sangen vækker en følelse ved at rime om en kærlighed til verden, netop på dette sted. Det sker, når sangen lægger ord på tungen, der forener følelsen med syner stedfæstet i det danske landskab og livets gåder og modsætninger. "Tordenlatter og tordenregn, din trolddom spændte fra egn til egn."

I det daglige underviser jeg lærerstuderende. I skolen er der gode grunde til at have en stor opmærksomhed på at opdrage til demokrati og på at forberede

til deltagelse i det politiske fællesskab. Det er vigtigt at kunne forstå og selv deltage i den politiske samtale og debat, men det er alt for overset, hvor væsentligt det er også at indøve, høre og synge poetisk om menneskelivet i verden, det enestående og det fælles. Gode sange og salmer forærer sprog og gør verden forunderlig og genkendelig. Og gør det ofte fyndigt: "Værn med vid, hvad helt er vort! sig kun sandhed, jævnt og kort."

Nye sange ugyldiggør ikke de gamle. Det afgørende er ikke gammelt eller nyt. Rammende poetiske kommentarer til liv og fællesskab kan stadig forny et syn, vække en følelse og appellere til tanken.

Amatørsang

Den nye højskolesangbog udkom i et år, hvor fællessange blev mere synlige i de elektroniske medier. De seneste år har DR2 ganske vist af og til sendt fællessang fra forskellige forsamlingshuse i Danmark, højskoler, biblioteker og Vartov. Men det er næppe undgået opmærksomheden, at fællessang på fjernsyn kulminerede med Phillip Faber ved klaveret til morgensang og til 'fællessang hver for sig' fredag aften på DR. Hvis der kan udledes noget særligt af seertal, vandt fællessangens deltagerkultur over X-faktors præstationskultur. Der er flere oplevelser og erkendelser i sangen end budskabet om, at du skal være ambitiøs og kæmpe hårdt, hvis sangen skal være værd at høre på. Der er oplagte forskelle mellem de to formater, men ikke alle forskelle er modsætninger. Begge programmer er sang med

Rimenes fleksibilitet og billedsprog forærer noget andet i sproget end hverdagens samtaler. I dette andet har gode sange en direkte betydning for at kultivere det folkelige.

»

Samlet set kan man sige, at den 19. udgave forbinder kunst og kultur. I sangen bliver mange rimede ord al- lemandseje.

- » amatører. 'Amator' betyder at gøre noget af kærlighed. Lad hjertet tale. Fællessang kan godt lyde godt, men gør det ikke altid, og det betyder heller ikke så meget. Alligevel har jeg ofte en klar fornemmelse af, at de mange stemmer samler sig i en klangfuld tone. Her tager oplevelsen over, og det gør en klar forskel, om melodien er til fællessang eller egner sig bedre til at blive fremført af en sanger. Forholdet mellem fællessangens deltagerkultur og sang som præstation viser sig, når det ikke er til at finde ud af, hvor langt en tone skal holdes, når rytmen skifter fra vers til vers, fordi det er selve melodien, der kræver fortolkning. Et eksempel på det er C.V. Jørgensens finurligt insisterende sang: 'Endnu et party, endnu en fest'. Den vil jeg foretrække at høre fremført af Jørgensen selv eller i et X-faktorformat. Den egner sig vist ikke som fællessang. Jeg tror, det vil vise sig at gå med Søren Huss: 'Dagene er gået, blevet uger, blevet år'. Den ser jeg frem til at lære at synge sammen.

Den 19. udgave udbygger og udvikler højskolesangbogens indhold og ry med nye fællessange og melodier inden for de store tematiske afsnit. Sangudvalget fortæller på de første sider i bogen, at man under arbejdet har afholdt seminarer og opfordret til, at der blev skabt nye sange. Stine Pilgaard, Naja Marie Aidt, Ursula Andkjær Olsen, Dy Plambeck og mange andre føjer sig til Kirsten Hammann, Niels Brunse. Tre sange er vinderdigte ved historiske markeringer. Lisbeth Smedegaard Andersens 'Med byer, der ligger ved hav og ved bugt' ved højskolerne 175års jubilæum. Pia Juuls sang 'Hver dag en ny dag, hver dag en gave' markerer 100-året for genforeningen og Anne Vads 'Friheden bor i ideer' til markeringen af 75-året for befrielsen. Alle tre sange knytter til ved sammenhænge, der historisk set er kendetegnet ved stærke traditioner for fællessang. Hver på sin måde sætter de ord på liv, frihed, grænser og åbenhed. Om de vil blive lært, valgt og sunget som 'Den danske sang', eller 'Godmorgen, lille land', der er eksempler på sange, der også er skrevet til en anledning, vil tiden vise.

Hilsner

Personligt kan jeg rigtig godt lide, når jeg opdager, at digterne i sangteksterne sender hilsner til hinanden. Ebbe Kløvedal Reichs sang om frihed og fællesskab: 'Danskerne findes i man-

ge modeller' er fuld af den slags hilsner, særligt til Grundtvig. Refrænet "Lad os tale om det frit" appellerer til, at samtalen og det frie ord kan skabe gyldenår. Sangen har genklang af 'Nu skal det åbenbares', der taler om gyldenårets krans. I Kløvedal Reichs sangtekst frem-sat ved en række spørgsmål: "Hvor er den frihed, vi siger vi hylder? Og hvor er den tro vi er fælles om?" Grundtvigs formuleringer klinger med: "End lever kærligheden, som aldrig skal forgå, men klare sig herved til livet at forstå." Og videre: "For han har aldrig levet som klog på det er blevet han først ej havde kær." I Grundtvigs sang er der en historisk forbindelse mellem levende og døde, hvoraf der udspringer en kæde af minder, der binder sammen: "jo stærkere den binder, des friere den gør." I Kløvedal Reichs sang er det spørgsmålet om, hvad der danner et folk med en stadig større mangfoldighed.

Et andet helt subliment eksempel er Inger Christensens 'Mens jorden driver roligt rundt, fordeler solens strålebundt'. Rimene er vidunderlige at synge, og undervejs står hilsnerne til andre tekster i kø, samtidig med at det verdensbillede, som digtes, er genkendeligt for den, som på et satellitfoto har set jordens blå klode i det uendelige univers. Verden er helt anderledes end Kingos himmel deroppe og Grundtvigs himmel-spejl i mulde, og dog er Christensens sangtekst helt i tråd med dem, der digtede himlen ind og tog livet med ordene, så de kastede lys over meningen. Sangen er et skabelsesepos, en lovsang over livets under. Den første

strofe: "Her vandrer vi ad himlens sti, som om vi var så evigt fri, mens sagen er, at her som der er vi kun gådefulde spor af jord." Og så sidste strofe: "Det er en meget dejlig jord, en frugt så saftig grøn og stor, hvor alle sprog bliver bragt i kog, så vi på dansk kan rime jord på ord." Ordspillene som rimet på spor af jord og jord på ord trækker på skabelsesberetningen i 1. Mosebog, hvor mennesket, der er skabt af jord, giver dyrene navne. Ligeledes er det en tekst, der har en hilsen til verset: "Menneskeliv er som græssets i enge, blomsten vi ligne fra isse til fod, stormene hvine, og bladene hænge, visnet, man ved ikke mer, hvor den stod!" (Grundtvig: 'Lovsynger Herren, min mund og mit indre'). Sådan har vi alle hver især savn fra den forrige høj-skolesangbog til den nye.

Angst og morgendug

Endnu et kendetegn ved den 19. udgave er de forholdsvis mange nye salmer, der er kommet med. Janne Mark, Iben Krogsdal, Kathrine Lilleør, Jens Rosendal, Johannes Møllehave. Årstidene og kirkeåret findes i det store tema, Året. Salmer og sange står side om side. Allehelgen er et nyt underafsnit og efteråret er delt ind i et tidligt og sent efterår. Melankolien og tvivlen har fået flere sange. Simon Lægsgaard har digtet en afmagts-sang, Christian Dorph om angst, der næsten er ordløs og Naja Marie Aidt om døden. Der er nye sange at lære. Skal jeg spå om et hit blandt de nye, bliver det Stine Pilgaard's hverdags-kærlighedssang: 'Vi mødtes i sne.'

Samlet set kan man sige, at den 19. udgave forbinder kunst og kultur. I sangen bliver mange rimede ord allemandseje. I et samfund med en stærk elektronisk underholdningskultur og et samfund med sociale medier, der forandrer og udfordrer tanken om en fælles offentlighed, er jeg lykkelig for en tradition af sange, hvor de bedste digtere har smedet rim og sat væsentlige ord på glæden, kærlighedssorger, frihedens dilemmaer, fædrelands-kærlighed, det mirakuløse, Gud, angsten, morgendug og meget mere, som hverken kan optimeres eller sælges, og derfor er alt for let at overse. ■

